

ISSN

2547-993X

Sinop Üniversitesi
Sosyal Bilimler Dergisi

Araştırma Makalesi

Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9 (1), 637-665

Geliş Tarihi:18.04.2025 Kabul Tarihi:20.05.2025

Yayın: 2025 Yayın Tarihi:31.05.2025

<https://doi.org/10.30561/sinopusd.1678911>

<https://dergipark.org.tr/sinopusd>

7 EKİM'DEN 8 ARALIK SURİYE DEVRİMİNE: ORTA DOĞU'DAKİ JEOPOLİTİK REKABET

Orhan KARAOĞLU*

Duhan KALKAN*

Öz

7 Ekim 2023 tarihinde başlayan ve 8 Aralık'ta Suriye'deki rejimin devrilmesiyle devam eden süreç, Orta Doğu'da büyük bir jeopolitik dönüşüm yaratmıştır. ABD ve Çin arasındaki küresel rekabetin Orta Doğu'daki yansımaları belirginleşirken, Türkiye, Katar, Suudi Arabistan ve İsrail gibi diğer bölgesel aktörler de bu yeni dönemde daha etkili roller üstlenmeye başlamıştır. Lübnan'daki Hizbullah'ın zayıflaması, Esed rejiminin devrilmesi ve büyük güçler arasındaki rekabet bağlamında Suriye'nin jeopolitik önemi daha da artmıştır. Suriye, jeopolitik konumu nedeniyle tarih boyunca büyük güçlerin ilgisini çeken bir ülke olmuştur. Orta Doğu'nun kalbinde yer alan Suriye, farklı küresel ve bölgesel dinamiklerin kesişim noktasında bulunmaktadır. Bu nedenle, Suriye'deki gelişmeler sadece bölgesel aktörleri değil, küresel güçleri de yakından ilgilendirmektedir. Türkiye, Suriye'deki rejim değişikliği sonrası yeni yönetimle ilişkilerini hızla geliştirme yoluna gitmiştir. Suriye'nin yeniden inşasında rol oynayan Türkiye, Suriye ile olası bir Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) anlaşması yaparak, Doğu Akdeniz'deki jeopolitik etkisini artırmayı hedeflemektedir. Ayrıca Katar ile birlikte Suriye üzerinden Avrupa'ya doğal gaz taşımayı amaçlayan yeni boru hattı projeleri ile de küresel ve bölgesel alanda önemli bir jeopolitik hamle yapmaktadır. Bu makalede 7 Ekim 2023 tarihinde başlayan ve 8 Aralık'ta Suriye'deki rejimin devrilmesiyle devam eden Orta Doğu'da büyük bir jeopolitik dönüşüm vaka analizi yöntemi ile açıklayıcı vaka analizi yoluyla incelenmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda Yapısalci Yaklaşım ile 8 Aralık'taki rejim değişikliğinin nedenlerinin toplumsal ve ekonomik yapıların çözülmesinin bir sonucu olarak jeopolitik rekabetin de etkisiyle gerçekleştiğini iddia etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Orta Doğu, Suriye, Türkiye, Jeopolitik, Aralık Devrimi

* Doç. Dr., Cumhurbaşkanlığı, orhankaraoglu@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0003-1389-5512>

* Dr., Ankara Kalkınma Ajansı, kalkanduhan@yahoo.com,
<https://orcid.org/0000-0001-5346-7016>

This work is licensed under CC BY-NC-ND 4.0

From October 7 to the December 8 Syrian Uprising: The Geopolitical Struggle in the Middle East

Abstract

The process that began on October 7, 2023, and continued with the overthrow of the Syrian regime on December 8 has led to a significant geopolitical transformation in the Middle East. As the global competition between the United States and China becomes more pronounced in the region, other regional actors, such as Turkey, Qatar, Saudi Arabia, and Israel, have started to assume more influential roles in this new era. The weakening of Hezbollah in Lebanon, coupled with the fall of the Assad regime, has further increased Syria's geopolitical significance within the broader context of great power rivalry. Historically, Syria has been a country that has attracted the attention of major powers due to its geopolitical position. Located at the heart of the Middle East, Syria lies at the intersection of various global and regional dynamics. As a result, developments in Syria are of great interest not only to regional actors but also to global powers. Following the regime change in Syria, Türkiye has moved swiftly to strengthen its relations with the new administration. Actively participating in Syria's reconstruction efforts, Turkey aims to enhance its geopolitical influence in the Eastern Mediterranean by signing a potential Exclusive Economic Zone (EEZ) agreement with Syria. In this article, it is aimed to examine the major geopolitical transformation in the Middle East, which started on October 7, 2023 and continued with the overthrow of the regime in Syria on December 8, through an explanatory case analysis method. In this context, the Structuralist Approach claims that the reasons for the regime change on December 8 occurred as a result of the dissolution of social and economic structures, as well as the influence of geopolitical competition.

Keywords: Middle East, Syria, Türkiye, Geopolitics, December 8 Revolution

Giriş

Günümüzde dünya ve Orta Doğu çoklu (Polycrisis) ve daimî (Permacrisis) krizler süreci içerisinde. Geçmiş modern dünyanın hegemonyası yavaş yavaş sönmekte ve Soğuk Savaş'ın bitmesinden sonra bölgesel sıcak savaşların mümkün hale geldiği, kaotik ve çok merkezli bir uluslararası düzen oluşmaktadır. Bu kaotik durum jeopolitik olarak bir çalkantı yaratmaktadır. Sıcak savaş tehditleri, güç savaşları, jeopolitik olarak paylaşım mücadelesinin sertleştiği zamanlar yaşanmaktadır. (Karaoğlu, 2024, s.5) Uluslararası sistemde vuku bulan krizler 2000'li yıllardan günümüze farklı şekilde devam etmektedir 11 Eylül saldırıları, küresel ölçekli ekonomik krizler, Renkli devrimler, Arap baharı, Kırım'ın ilhakı, pandemi süreci, 2022 yılında başlayan Rusya - Ukrayna Savaşı, İsrail'in Filistin ve Lübnan'a yönelik

saldırıları ve Esed rejiminin yıkılması bu bağlamda önemlidir. Diğer taraftan küresel ısınma ve iklim değişikliği söylemlerinin gittikçe tartışıldığı, dijital dönüşüm ve yapay zekanın Hayatın her alanında etkisini arttırdığı bir süreç yaşanmaktadır. Hem küresel hem bölgesel ölçekte yaşanan tüm bu gelişmelerin önemli bir yerinde küresel aktörler arasında yaşanan güç mücadelelerinin de olduğunu söylemek mümkündür. (Karaoğlu, 2024, s. 6)

İtalyan filozof Antonio Gramsci'nin yaklaşık yüz yıl önce “eskinin öldüğünü ama yeninin henüz doğmadığını” belirten ifadeleri günümüz “Belirsizlik Dönemi”ni anlatmaktadır. Çok kutuplu bir dünyaya girilmekte ancak hala geçiş aşaması devam etmektedir. “Belirsizlik Dönemi”nin ne kadar süreceği belirsiz olup, ABD merkezi oyuncu konumuna, Çin ve Rusya ise takibe devam etmektedir. 7 Ekim 2023'te başlayan savaş ile başlayan zincirleme reaksiyon, Orta Doğu'da sarsıcı değişimlerin yaşandığı bir yılı tetiklemiştir. Lübnan'da Hizbullah ağır darbe yemiştir, İsrail İran'ın bölge çapındaki devlet dışı vekiller ağını oldukça zayıflatmıştır. İsrail Tahran'ın kendi savunması olarak gördüğü direniş eksenine büyük bir darbe vurmuştur. Bu darbeler neticesinde bu eksenin önemli bir parçası olan Suriye'de Esed ailesinin yarım asırlık rejiminin devrilmesine zemin hazırlanmıştır. Bu makalenin temel amacı Orta Doğu'daki jeopolitik rekabeti Suriye'de ve Filistin'de yaşanan gelişmeler ışığında ortaya koymaktır.

Bu çalışmada vaka analiz yöntemi üzerinden bir inceleme yapılacaktır. Vaka analizi yöntemi, belirli bir olay, durum, birey, grup, kurum veya sürecin incelenmesini amaçlayan nitel bir araştırma yöntemidir. Vaka analizi yöntemi, araştırmacının belirli bir sorunla, yani vakayla karşı karşıya kaldığı bir öğrenme tekniğidir. Vaka çalışması, çeşitli veri kaynaklarını kullanarak tanımlanmış bir bağlamda gerçek bir konunun araştırılmasını kolaylaştırmaktadır. Genel anlamda vaka çalışması, gerçek bir durumdan oluşan tanımlanmış bir sorunu analiz eder ve metodolojik araç olarak gerçek bilgiyi kullanmaktadır. Vaka analizi yönteminin temel özellikleri arasında olan derinlemesine inceleme metoduyla tek bir örnek olay ya da birkaç vakayı kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Ayrıca gerçek hayat bağlamı metoduyla bir

vaka, kendi doğal bağlamında değerlendirilmektedir. Bu noktada nitel veri önemlidir: Gözlem, görüşme ve doküman incelemesi gibi teknikler kullanılarak veri toplanmakta ve karmaşık olayları anlamaya yönelik, dinamik süreçleri ve sebep-sonuç ilişkilerini çözmeye çalışmaktadır. Bu noktada Açıklayıcı Vaka Analizi metoduyla, bir olayın nasıl ve neden meydana geldiğini açıklamakta kullanılmaktadır. Bu makalede de 7 Ekim 2023 tarihinde başlayan ve 8 Aralık'ta Suriye'deki rejimin devrilmesiyle devam eden Orta Doğu'da büyük bir jeopolitik dönüşüm vaka analizi yöntemi ile açıklayıcı vaka analizi yoluyla incelenmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda Yapısalcı Yaklaşım ile 8 Aralık'taki rejim değişikliğinin nedenlerinin toplumsal ve ekonomik yapıların çözülmesinin bir sonucu olarak jeopolitik rekabetin de etkisiyle gerçekleştiğini iddia etmektedir.

Yapısalcılık, temel olarak anlamı oluşturan temel yapıların (dil, kültür, toplum vb.) bireylerden bağımsız olarak var olduğunu ve bu yapıların bireylerin düşünce ve davranışlarını şekillendirdiğini savunan teorik bir yaklaşımdır. (Nar, 2014, s. 31) Yapılar önceliklidir: Yapısalcı yaklaşıma göre bireyler değil, onları şekillendiren yapılar analiz edilmelidir. Bireylerin düşünce ve davranışları, farkında olmadan içinde bulundukları yapıların ürünüdür. Uluslararası ilişkilerde yapısalcı yaklaşım, devletlerin davranışlarını bireysel tercihlerden ya da iç politika faktörlerinden çok, uluslararası sistemin yapısıyla açıklamaya çalışır. Bu yapı, devletlerin içinde hareket ettiği kurallar bütünüdür ve bu yapıdan dolayı tüm devletler benzer davranış kalıplarına yönelir. Bu bağlamda, özellikle Neo-realizm (Yapısal Realizm) ve Yapısal Marksist yaklaşımlar, Uİ disiplinde yapısalcılığın iki ana yorumu olarak öne çıkar. Kenneth Waltz'un 1979'da yayımladığı Theory of International Politics adlı eseri, Uİ'de yapısalcı yaklaşımın klasik örneğidir. Waltz, devletlerin davranışlarını sistemin yapısından türeten bir analiz yapar. Walt'un Temel Varsayımları: Uluslararası sistem anarşiktir (yani, üzerinde bir otorite yoktur). Bu anarşik yapı, tüm devletler için benzer güvenlik tehditleri doğurur. Devletler bu yapı içinde hayatta kalma amacıyla hareket ederler. Güç dengesi bu yapının doğal sonucudur; çünkü devletler birbirlerini dengelemeye çalışır. (Waltz, 1979)

Yapısalcılıkla İlişkisi: Devlet davranışları, iç politikalarından bağımsız olarak sistemin yapısal zorlamalarına göre şekillenir. Bireyler ya da liderlerin kim olduğu önemsizdir; sistem yapısı onları belirli davranış kalıplarına zorlar. Örnek: ABD ve SSCB Soğuk Savaş'ta farklı ideolojilere sahip olmalarına rağmen, birbirlerini dengelemeye çalışmışlardır çünkü sistem bunu gerektirir. (Mearsheimer, 2001) Uluslararası ilişkilerde yapısalcı yaklaşım, bireylerin ve devletlerin eylemlerini, içinde bulundukları uluslararası sistemin yapısal özellikleriyle açıklamaya çalışan güçlü bir teorik çerçevedir. (Walt, 1987) Bu makale Suriye'deki 8 Aralık Devrimini yapısalcı bir yöntemle ele almaktadır.

1. 7 Ekim 2023 Jeopolitik Fay Hatlarının Kırılması

Dünya üzerinde neredeyse her ülkenin tarihinde bir olayla gerçekleşen bir dönüm noktası bulunmaktadır. Söz konusu olaylar hem o ülkenin hem o bölgenin tarihini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu etki olayın gerçekleştiği dönemden yıllar sonra bile hissedilmektedir. 7 Ekim 2023 tarihi de Orta Doğu tarihi için önemli bir tarihsel dönüm noktasıdır. Hamas'ın 7 Ekim 2023'te sınır ötesi baskın düzenlemesi, Gazze'nin İsrail tarafından harabeye çevrildiği bir savaşı tetiklemiştir. Aynı zamanda Orta Doğu'yu beklenmedik şekillerde yeniden şekillendiren şok dalgaları da yaratmıştır. Güçlü ittifaklar altüst olmuş, uzun süredir yerleşik "kırmızı çizgiler" aşılmıştır. Bölgenin kalbindeki Suriye'de Baas rejimi 8 Aralık 2024'te yıkılmıştır.

İsrail-Hamas Savaşı'nın başladığı 7 Ekim 2023 tarihinden bu yana geçen bir buçuk yılda Orta Doğu'da çatışmalar tamamen bölgesel bir hal almıştır. Önce Lübnan'da ardından Suriye'de küresel-bölgesel siyaseti etkileyecek önemli jeopolitik gelişmeler yaşanmıştır. 7 Ekim 2023 tarihinden önce ise Orta Doğu'da yeni bir jeopolitik düzen kurulma çabaları mevcut olmuştur. Washington, Tahran ile nükleer programı konusunda üstü kapalı bir anlaşmaya varmış; bu anlaşmaya göre İran, sınırlı bir mali rahatlatma karşılığında nükleer programını fiilen durdurmuştur. ABD, Çin'in bölgede artan etkisini dengelemek için Hindistan'ı Orta Doğu üzerinden Avrupa'ya bağlayacak iddialı bir ticaret koridoru planladığını duyurmuştur. İsrail hükümeti ise Batı Şeria'daki yerleşim birimlerini genişletmekle

meşgul olmuş ve bu durum tabiiyetiyle Filistinlilerin öfkesine yol açmıştır. İbrahim Anlaşmaları ise, eski paradigmaların dışına çıkmaya yönelik siyasi bir adımın göstergesi olarak kabul görüştür. Diğer taraftan Suudi Arabistan ve İran'ın geçici yakınlaşması, bölgenin en hararetli rekabetinde tansiyonun düşmesine işaret etmiştir. Bu yakınlaşmaya kısmen Çin'in arabuluculuk etmesi ise başka bir gerçeğin altını çizmiş: ABD bölgedeki krizlerden ve çatışmalardan kendini açıkça kurtarmaya çalışırken giderek “çok kutuplu” hâle gelen dünyadaki diğer güçler kendi yollarını çizmeye başlamıştır. Türkiye ise, İsrail de dâhil olmak üzere bölge devletleriyle zedelenen ilişkilerini karşılıklı iradeyle yeniden onarmayı tasarlamıştır. Diplomatik ilişkiler, 10 yılı aşkın bir sürenin ardından normale dönme eğilimi göstermiştir. (Karaoğlu, 2025)

2. 7 Ekim Sürecinin Lübnan'daki Yansımaları

7 Ekim ile başlayan süreçte Orta Doğu yine jeopolitik olarak bir çalkantı içerisine girdiği görülmektedir. Yaşanan krizler iç içe geçmiş durumdadır. Tel Aviv; İran'ı ve nükleer programını engellemek için 7 Ekim sürecini bir fırsat olarak görmüştür. İran destekli Şii milis güçlerinin bulundukları ülkelerde zayıflamasına odaklanmıştır. 7 Ekim 2023 ile başlayan İsrail Hamas savaşı sonrasında Lübnan'a sirayet etmiş, İsrail Lübnan'daki Hizbullah militanlarına karşı harekete geçmiştir. Önce Mossad operasyonu ile yüzlerce çağrı cihazını patlatmıştır. Bunlar daha üretim aşamasında patlayıcılarla doldurulmuş, bir istihbarat operasyonunun parçası haline getirilmiştir. Bu operasyonla Mossad Hizbullah liderlerinden çok sayıda kişinin yerini de belirlemiştir. İsrail ordusu daha sonra Lübnan'ın içlerine doğru ilerleyerek Hizbullah'ın birçok mevziisini yok etmiş ve aralarında örgütün lideri olan Hasan Nasrallah'ın da bulunduğu kişileri öldürmüştür.

Bir zamanlar İran'ın direniş ekseninin en önemli unsuru olan Hizbullah, İsrail saldırıları neticesinde ağır bir darbe yemiştir. Hizbullah'ın Lübnan'daki hâkimiyeti azalmış, İsrail'in işgali ve bombardımanı, savaş öncesinde var olan ekonomik krizin ortasında Lübnan'ı milyarlarca dolarlık yeniden yapılanma maliyetiyle karşı karşıya bırakmıştır. İsrail, Hasan Nasrallah da dâhil olmak üzere

Hizbullah'ın en üst düzey liderlerinin çoğunu öldürmüştür. Hamisi İran'ın bu ülkedeki etkisi zayıflamış ve Suriye üzerindeki tedarik hatları tehlikeye girmiştir. Bunun Lübnan siyaseti açısından da sonuçları olmuş ve bu sonuçlar jeopolitik olarak önemli gelişmelere kapıyı aralamıştır. Yaşanan mezkur gelişmeler Lübnan içinde de siyaseti etkilemiştir. Yıllarca süren ablukanın ardından parlamento yeniden bir cumhurbaşkanı seçmiş; eski ordu komutanı Joseph Halil Avn 9 Ocak 2025'te Cumhurbaşkanı olmuştur. Avn Hizbullah'a karşı da devlet şiddet tekeli uygulamaya istekli görünürken, yeni hükümet başkanı Neva Selam da Hizbullah'ın desteğine sahip olmayan bir isim olarak dikkat çekmektedir. Lübnan'ın içinde bulunduğu krizden çıkış yolu bulmak için acilen ihtiyaç duyduğu reformları başlatması konusunda yeni siyasi liderlere güvendiği belirtilmektedir. (Solomon, 2025).

3. Suriye: 7 Ekim Sürecinin En Şiddetli Hissedildiği Yer

Yaklaşık 13 yıl boyunca, Esed ailesi, Rusya, Hizbullah ve İran'ın yardımıyla, ailesinin elli yıllık iktidarına karşı olan Arap Baharı sürecindeki ayaklanmaları büyük ölçüde bastırmıştır. Ancak Moskova, Ukrayna'daki savaşına odaklanırken ve İran ile Hizbullah İsrail saldırılarından sarsılırken, Heyet Tahrir el-Şam (HTŞ)'ın öncülük ettiği ayaklanma ile muhalefet bir fırsat yakalamış, Suriye'de hızla ilerleyerek hükümeti günler içinde devirmiştir. Bir anlamda 7 Ekim sürecinin en sert artçıları Suriye'de rejimi yıkmıştır.

Suriye'deki bu durumu küresel ve bölgesel alanda yaşanan jeopolitik mücadeleden ayrı değerlendirmek mümkün değildir. Sadece 13 gün içinde HTŞ, Şam'ın kontrolünü ele geçirerek 13 yıldır süren Suriye iç savaşına son vermiştir. Bu durum, Suriye'nin siyasi ve askerî manzarasında köklü bir değişime işaret etmektedir. HTŞ'nin Şam'ı ele geçirmesi, kendisi için önemli bir zemin hazırlayan koşulların birleşiminin sonucu olmuştur. İsrail'le devam eden savaş, İran'ı ve özellikle onun vekillerini (Hizbullah ve Hamas) benzeri görülmemiş bir şekilde zayıflatmış, Suriye'deki varlıklarını önemli ölçüde azaltmış ve muhaliflerin hızlı ilerlemesine olanak sağlamıştır. Ukrayna'daki savaşla meşgul olan Rusya ise

Suriye'deki varlığını ve müdahalesini azaltmıştır. Suriye ordusunun çöküşüne tanık olan Moskova, Esed rejimini kurtarmanın boşuna olacağı sonucuna varmıştır. Bu arada Suriye’de siyasi ve askerî elitin rejime olan güvenindeki çatlaklar Esed'ın hızla düşmesine zemin hazırlamıştır. (Valensi, 2025)

HTŞ’nin kısa sürede almış olduğu zafer, dikkatleri bu yapının üzerine çekmiştir. HTŞ, Ocak 2017’de “Colani” olarak da bilinen lideri Ahmed el-Şara’nın, yerel bir Suriye örgütü kurmak amacıyla El Kaide’nin Suriye koluyla (eski adıyla El-Nusra Cephesi) bağlarını koparmasından bir yıl sonra kurulmuştur. DEAŞ ve El Kaide ile yaşanan ideolojik anlaşmazlıklar sonucunda el-Şara, öncelikli hedefi Beşar Esed rejimini devirmek olan bağımsız bir yol benimsemiştir. HTŞ, 2018’den bu yana Suriye’nin kuzeybatısındaki İdlib vilayetinde yaklaşık 3 - 4 milyonluk bir nüfusu yönetimi altında tutmuştur. Bir milyondan fazla yerinden edilmiş kişinin de aralarında bulunduğu insani krize rağmen grup bu bölgede otoritesini kurmayı başarmış ve Türkiye’nin desteğiyle bölgeye az da olsa ekonomik istikrar getirmiştir. HTŞ genel olarak pragmatik bir yaklaşım benimsemiş, İslam hukukunu şiddet yoluyla dayatmaktan kaçınmış ve belli bir ölçüde özgürlük tanımıştır. Ancak İdlib’deki deneyimlerden, ciddi siyasi ve güvenlik sorunlarının yanı sıra önemli ekonomik ve enerji krizleriyle karşı karşıya olan 23 milyon nüfuslu bir ülkeyi yönetme becerisine ilişkin sonuçlar çıkarmak için henüz erken kabul edilmektedir. Diğer taraftan HTŞ’ye yönelik dünya çapında tam olarak kabul görmüş olumlu bir bakış olduğunu söylemek de zordur. HTŞ’yi terörizmle ilişkilendiren bazı devletler açısından mezkur algının olumluya dönmesi zaman alacak gibi görünmektedir.

Ekonomik duruma çözüm bulmak ve iç savaşın neden olduğu hasarı onarmak için (250 ila 400 milyar dolar arasında olduğu tahmin edilmekte) yeni rejimin, başta insani yardım ve Esed döneminde İran’dan gelen petrolün temini olmak üzere acil uluslararası yardıma ihtiyacı bulunmaktadır. Katar, Suudi Arabistan, Türkiye gibi bölgedeki bazı ülkeler şimdiden yardım sağlamaya başlamıştır. Ancak Batılı ülkelerden de destek gelmesi önemlidir. Türkiye, Suriye’de çok katmanlı bir stratejik yaklaşım benimsemiştir. Başlangıçta diplomatik ve insani

çabalara odaklanırken daha sonra politikasını askeri operasyonlar ve güvenli bölgelerin oluşturulması yoluyla ulusal güvenliğe öncelik verecek şekilde yeniden ayarlamıştır. Bu politika değişikliğiyle sadece güvenlik tehditlerini ortadan kaldırmayı değil, aynı zamanda jeopolitik olarak güçlü bir aktör olduğunu da göstermeyi amaçlamaktadır. Ankara bunu yaparken askeri ve diplomatik araçların bir karışımını kullanmıştır. Güç ya da güç tehdidi stratejik yaklaşımın bir unsurudur. Türkiye'nin Suriye'ye askeri müdahalesi, Ankara'nın buradaki rolünün derinleşmesinin önünü açmış ve İran ile Rusya'nın etkisine karşı elini güçlendirmiştir. (Valensi, 2025)

Muhafızların Beşar Esed'i devirerek ailesinin 50 yıllık acımasız yönetimine son vermesinin ardından Türkiye, Suriye'deki en etkili aktörlerden biri olarak ortaya çıkmıştır. NATO üyesi Türkiye artık komşusunun geleceğini diplomatik, ekonomik ve askeri olarak etkileyebilecek bir konumdadır. Suriye ile 911 kilometrelik bir sınırı paylaşan Türkiye, Esed'a karşı 13 yıldır süren ayaklanma sırasında Suriye Milli Ordusu bayrağı altında savaşan muhalif grupların ana destekçilerinden biri olmuştur. Bu doğrultuda Ankara, Şam'la diplomatik ilişkilerini 2012 yılında kesmiştir. İç savaştan kaçan 4 milyona yakın Suriyeliye ev sahipliği yapan Türkiye, aynı zamanda Suriye'ye yapılan yardımların da ana giriş noktası olmuştur. (Reuters,2025)

Türkiye 2016 yılından beri Suriyeli müttefikleriyle birlikte Suriye'nin kuzeydoğusundaki, ulusal güvenliğine tehdit olarak gördüğü PYD-PKK militanlara karşı birçok sınır ötesi askeri harekâtlar düzenleyerek ulusal güvenliğini korumak için de adımlar atmıştır. Suriye'nin yeni yönetimiyle güçlü bağlara sahip Türkiye'nin, yeniden yapılanma, enerji ve savunma gibi alanlarda yoğunlaşan ticaret ve iş birliğinden fayda sağlaması beklenmektedir. Esed'ın düşüşü Ankara'ya PYD-YPG terör örgütünün sınırlarındaki varlığını sona erdirebilmesi için de bir fırsat penceresi sunmaktadır. Bu konuda yeni Suriye yönetimi ve ABD ile müzakereler sürmektedir. MİT Başkanı İbrahim Kalın'ın, Esed'ın devrilmesinden birkaç gün sonra Şam'da olması ve Hakan Fidan'ın da Şam'ı ziyaret eden ilk Dışişleri Bakanı olması bununla birlikte Türkiye'nin aynı zamanda büyükelçiliğini bu ülkede yeniden

açan ilk ülke olması sembolik açıdan da önemlidir. Fakat Türkiye'nin itidalli dış politika izlemesi özellikle Suriye ve Orta Doğu açısından son derece önemlidir. Çünkü Yeni Suriye'de tek aktör Türkiye değildir. Suriye de ayrıca Katar ve Suudi Arabistan başta olmak üzere Körfez ülkeleri, ABD, İngiltere ve İsrail'in de 8 Aralık Devrimine destek verdiği bilinen hususlardandır. Bir anlamda rejim değişikliği sonrasında da Suriye üzerinde rekabetin devam edeceği düşünülmektedir. Hakan Fidan'ın, Türkiye'nin Suriye'de "tarihin doğru tarafında yer almaktan gurur duyduğunu ancak Suriye'ye "hükmetmek" gibi bir arzusu olmadığını söylemesi de itidalli hareket edeceğinin ve diğer jeopolitik aktörlerin varlığının kabul edildiğinin önemli bir göstergesidir. (The Economist, 2025)

Özetle Ankara'nın Suriye politikası iki ana unsurla şekillenmiştir: Sınırdaki bir terör devletinin önüne geçilmesi ve algılanan tehdidin Türkiye topraklarından uzaklaştırılması; bunun yanı sıra, şu anda Türkiye'de bulunan ve ülke için ekonomik ve siyasi yük oluşturan 3,5 milyon Suriyeli mültecinin bir kısmının geri dönüşünün kolaylaştırılması. (Cengiz, 2025) Yeni Suriye yönetimiyle de bu konular müzakere edilmektedir. Suriye'de bir diğer önemli aktör Katar'dır. Türkiye gibi Katar da Suriyeli muhalifleri yıllarca desteklemiştir. Ancak son yıllarda Esed'la diyalog arayışında olan Ankara'nın ve Esed'ı kendi etki çevresine çekmeye çalışan diğer Körfez ülkelerinin aksine Katar, Esed'ın diplomatik olarak tanınmasını reddeden kararlı bir duruş sergilemiştir. Bu duruş, Katar'ı Suriye'de kilit bir oyuncu olarak konumlandırırsa da, nüfuz açısından artık Türkiye'nin yanında ikincil bir rol oynamaktadır. Katar'ın duruşu, onu, halen Suriye'deki yeni rejime olan yaklaşımını henüz ayarlamaya çalışan komşuları Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan'dan da ayırmıştır (al-Hababbeh, 2025). Esed rejiminin düşmesine yol açan olaylardan bir hafta sonra Doha, Şam'da büyükelçiliğini açarak insani yardım sağlamaya başlamıştır. Katar ve Suudi Arabistan hâlihazırda Suriye'nin yeniden inşasına yönelik ekonomik projelerde Türkiye ile iş birliği yapmaktadır. Yeniden inşa sürecinde Katar ve Türkiye'nin, Suriye üzerinden Avrupa'ya doğal gaz boru hattı inşa etme planlarını da yeniden gündeme getirebileceği beklenmektedir. Esed

rejiminin düşmesi, Hizbullah da dâhil olmak üzere güçlerini ve varlığını Suriye'den çekmek zorunda kalan İran için ciddi bir yenilgiyi temsil etmektedir. Esed'in düşmesiyle birlikte İran bölgede kritik bir stratejik dayanağını kaybetmiştir. İran'ın muhaliflere karşı Esed'ı aktif olarak desteklemekten kaçınma kararı, Devrim Muhafızları arasında sert eleştirilere yol açmış ve bunun İran'ın iç istikrarına olası yansımaları konusundaki korkuları artırmıştır. İran rejimi de son gelişmelerin arkasında Türkiye'nin de etkili olduğu ve Suriye'nin geleceğinde baskın aktör olacağı gerçeğiyle karşı karşıyadır. Bu aşamada İran, yeni rejime karşı çıkan yerel gruplarla ittifak fırsatları yaratabilecek Suriye'deki istikrarsızlık senaryolarına dayanarak bekle-gör yaklaşımını benimsediği tahmin edilmektedir. (Solomon, 2025)

Suriye'de Esed rejiminin önemli dayanak noktalarından biri uzun yıllardır Rusya olmuştur. Rusya sadece diplomatik araçlarla değil, aynı zamanda askeri güç anlamında bu ülkeyi desteklemiş, iç savaş döneminde Rus askeri varlığı Esed'in temel güvencesi olmuştur. Devrim sonrası ise kuvvetlerinin çoğunu Suriye'den çekmek zorunda kalan Rusya, şimdi Türkiye ve yeni rejimle anlaşmalar arayarak iki askerî üssünü (Hmeymim Hava Üssü ve Batı Suriye'deki Tartus Deniz Üssü) korumaya odaklanmaktadır. Rusya, özellikle tahıl tedariki yoluyla (Suriye'nin buğday ithalatının büyük kısmı Rusya'dan) Suriye'deki yeni hükümet üzerinde nüfuzunu hâlâ elinde tutmaktadır. Rusların iç savaş dönemindeki Esed'e olan askeri desteği ve devrim sonrasında Esed ailesine verilen siyasi sığınma hakkına rağmen HTŞ, pragmatik bir zeminde iki taraf arasında potansiyel iş birliğine alan bırakmaktadır (Hacaoğlu ve Kozok, 2025).

Suriye'deki gelişmeler, özellikle İran ve Rusya'ya yönelik tutumu açısından Washington'un da işine yaramıştır. Esed rejimiyle diplomatik ilişkilerinin bulunmadığı onca yıldan sonra ABD, Yakın Doğu işlerinden sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısı Barbara A. Leaf liderliğindeki bir heyeti Colani ile görüşmek üzere hızla Şam'a göndermiştir. Toplantı, Colani'nin öldürülmesi için vadedilen ödülün kaldırıldığının duyurulmasıyla sona ermiştir. Zamanla ABD yönetimi, Sezar Yasası kapsamında Suriye'ye uygulanan yaptırımları hafifletmeyi veya kaldırmayı,

ayrıca HTŞ'yi terör örgütleri listesinden çıkarmanın yanı sıra özellikle DEAŞ ve İran'a karşı mücadelelerde yeni Suriye ile ittifakları güçlendirmeyi de düşünmektedir. Ancak Donald Trump'ın Beyaz Saray'a dönüşü, ABD'nin Suriye'ye ilgisinin düzeyine ilişkin belirsizlikleri artırmaktadır. Trump, ilk başkanlığı döneminde Amerikan güçlerini Suriye'den çıkarmaya çalışmış ancak danışmanlarının ve Pentagon'un baskısı nedeniyle rotayı tersine çevirmiştir. Geçmişte önerdiği gibi özellikle kuzeyde yer alan Amerikan kuvvetlerinin hızlı bir şekilde geri çekilmesi şu aşamada mümkün görünmemektedir. Rusya ve İran'ın Suriye'de zayıflaması jeopolitik olarak da etkileri mevcuttur. Özellikle Rusya'nın bölgede zayıflaması ABD ve İngiltere açısından kritiktir. ABD ve İngiltere Ukrayna-Rusya savaşından beri Rusya ile dolaylı olarak savaşmaktadır. Bu bağlamda Rusya'nın Suriye'deki nüfuzunu kaybetmesi ABD ve İngiltere açısından önemli görülmektedir. 8 Aralık Devrimine desteklerinin ana boyutu Suriye'de Rus etkisini kırmak istemeleridir. (Valensi, 2025)

Ahmet Şara'nın pragmatik ve ılımlı bir imaj yansıtmaya çabası İsrail'le ilgili açıklamalarında da açıkça görülmektedir. 2024 Aralık ayında yapılan çeşitli röportajlarda Şara, İsrail hakkında temkinli, ölçülü ve hatta kısmen olumlu bir tavırla konuşmuştur. Örneğin, İsrail ile Suriye arasında imzalanan 1974 tarihli çekilme anlaşmasını destekleme sözü vermiş ve Suriye'nin İsrail ile çatışmakla değil, ülkeyi yeniden inşa etmekle ilgilendiğini ileri sürmüştür. Şara, Suriye'nin İsrail'e veya başka bir ülkeye yönelik saldırılarda üs olarak kullanılmasına izin vermeyeceğini de iletmiştir. Aynı zamanda İsrail'e, Suriye'deki saldırılarını durdurması ve ele geçirdiği, Birleşmiş Milletler Ateşkes Gözlem Gücü'nün (UNDOF) Suriye sınırında bulunan yaklaşık 235 kilometrekarelik bir alan olan tampon bölgeden çekilmesi çağrısında bulunmuştur. Şara'ya göre İsrail'in Suriye'deki operasyonlarının gerekçesi (Hizbullah ve İranlı milislerin varlığı) artık geçerli değildir. Şara'nın niyetleri ve Suriye'nin geleceği konusunda belirsizlik devam ederken, ortaya çıkan gerçeklik İsrail için hem zorluklar hem de jeopolitik fırsatlar oluşturmaktadır. Ama sonuç olarak Esed rejiminin yıkılması ve Lübnan'dan sonra Suriye'de de İranlı Şii

milislerin bölgeden çıkarılması İsrail açısından da olumlu olarak görüldüğü, 8 Aralık Devrimine bu bakımdan destek verdiği değerlendirilmektedir. (Solomon, 2025)

4. Orta Doğu'da Jeopolitik Rekabet ve Suriye

Küresel ve bölgesel alanda yaşanan jeopolitik rekabet son yıllarda oldukça ivme kazanmıştır. Ticaret savaşları da bu jeopolitik rekabetin en somut göstergesi olarak görünmektedir. Bu bağlamda karadan, denizden ve havadan kıtaları birbirine bağlayan, ülkeler arasındaki sınırları bağlantı noktalarına dönüştürmeyi hedefleyen ekonomik koridorlar önem kazanmaya başlamıştır. Bu doğrultuda BRI ve IMEC son yıllarda ön plana çıkmayı başarmıştır. Bahse konu güzergahlar ülkeleri ve kıtaları ekonomik ağırlarla birbirine bağlamayı hedeflese de, jeopolitik güç mücadelelerini değiştirmeleri pek olası değildir. Söz konusu iki projenin Orta doğu coğrafyasından geçecek olması, bu coğrafyada yaşanan tüm gelişmeler küresel güçlerin ve proje katılımcılarının yakından takip etmesine neden olmaktadır. BRI, IMEC'e kıyasla daha önce gündeme getirilmiş bir projedir. 2013'te Çin Devlet Başkanı Şi Cinping'in başlattığı küresel ölçekli bir altyapı geliştirme projesi olan BRI, "Yeni İpek yolu" ismiyle de anılmaktadır. IMEC ise ABD'nin öncülüğünde, BRI'ye alternatif olarak düşünülmüş, Orta doğu ve Güney Asya'da bulunan ortakları aynı blokta bir araya getirmeyi hedeflemiştir. IMEC, 2023 yılında Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi'de düzenlenen G20 zirvesinde gündeme getirilmiştir. Söz konusu iki proje de ülkeleri ve kıtaları bir araya getirmeye çalışan, birbirine rakip küresel kalkınma projeleridir. Bir anlamda 21 yüzyılın değişen jeopolitik görünümünün sonucudur. (Karaoğlu, 2025)

BRI; Asya, Orta Doğu, Afrika, Okyanusya ve Latin Amerika'ya yayılmış, bu projeye dahil olan ülkelere milyarlarca dolar yatırım yapılmıştır. Bu kapsamda ulaşım hatlarının kapasiteleri de geliştirilmeye çalışılmıştır. 2023 sonu itibariyle 150'den fazla ülke BRI'ye kaydolmuştur. Çin'in küresel sistemdeki konumunu güçlendirmeye çalışan bu projeye Çin özellikle Orta doğu coğrafyasının en etkili yabancı yatırımcılarından biri olmuştur. (Karaoğlu, 2025)

Pekin'in Kuşak ve Yol Girişimi (BRI) çerçevesindeki en önemli diplomatik kazanımlarından biri, Mart 2023'te Çin'in arabuluculuğunda İran ile Suudi Arabistan arasında varılan uzlaşma olmuştur. Bu süreç, yalnızca iki bölgesel rakip arasında diplomatik ilişkilerin yeniden kurulmasını sağlamakla kalmamış, aynı zamanda ulaştırma altyapısı ve stratejik projelerin güvenliğini artırarak BRI'nın bölgedeki istikrarı pekiştirme hedeflerine hizmet etmeyi amaçlamıştır. Bu iş birliği, Çin açısından hem enerji alanındaki ortaklıkların derinleşmesini sağlamakta hem de BRI güzergâhları boyunca karşılaşılabilecek jeopolitik riskleri azaltmaya yönelik önemli bir fırsat sunmaktadır. Pekin, Tahran ve Riyad ile ilişkilerini dengeli biçimde geliştirerek bölgesel denklemlerde istikrar sağlayan bir aktör gibi görünmeyi ve bu yolla ABD'ye karşı stratejik üstünlük elde etmeyi hedeflemektedir.

Öte yandan IMEC projesi, büyük ölçekli ve çok taraflı bir ekonomik altyapı girişimi olarak dikkat çekmektedir. Suudi Arabistan, Hindistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Avrupa Birliği, ABD, Fransa, Almanya ve İtalya gibi aktörlerin imzaladığı mutabakat zaptı, deniz ve kara taşımacılığını birleştiren ve gemiden demiryoluna geçiş sağlayan karma bir ulaşım ağını kapsamaktadır. Hindistan'ı Orta Doğu üzerinden Avrupa'ya bağlamayı amaçlayan bu proje iki ana koridordan oluşmaktadır: İlki Hindistan'ı Körfez'e bağlayan doğu güzergâhı; ikincisi ise Körfez'den Orta Doğu üzerinden Avrupa'ya ulaşan kuzey güzergâhıdır. Bu altyapı yalnızca demiryollarıyla sınırlı kalmayıp, BAE, Suudi Arabistan, Ürdün ve İsrail'i Avrupa'ya bağlayan veri ve enerji iletim hatları, dijital bağlantı kanalları ile temiz enerji taşımacılığına yönelik hidrojen boru hatlarını da içermektedir. (Anadolu Ajansı, 2024)

Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen'in Yeni Delhi'de yaptığı açıklamada belirttiği üzere, IMEC'in temelini oluşturan altyapının Birleşik Arap Emirlikleri ile İsrail arasında bir demiryolu bağlantısı olacağı öngörülmektedir. Bu hattın Hindistan ile Avrupa arasındaki ticaret hacmini yüzde 40 oranında artıracığı ifade edilmektedir. Buna göre, Hindistan'dan gelen mallar önce BAE ve Suudi Arabistan'daki limanlarda boşaltılacak, ardından demiryolu aracılığıyla Arap

Yarımadası'nı geçerek İsrail'in Hayfa limanına ulaştırılacak ve buradan da deniz yoluyla Avrupa'daki Pire, Marsilya veya Cenova limanlarına aktarılacaktır. Proje kapsamında aynı zamanda yüksek gerilim enerji iletim hatları, dijital iletişim altyapısı ve demiryolu boyunca döşenecek düşük karbonlu hidrojen boru hattı da planlanmaktadır. Bu yönüyle IMEC, "kıtalar ve medeniyetler arasında yeşil ve dijital bir köprü" olarak tanımlanmaktadır. Projenin mimarları arasında Hindistan Başbakanı Narendra Modi ile Suudi Arabistan Veliaht Prensi Muhammed bin Selman'ın yer aldığı ve IMEC'in duyurulmasından çok daha önce iki liderin bu konuda görüşmeler gerçekleştirdiği iddia edilmektedir. Hindistan açısından bakıldığında IMEC, Pekin öncülüğündeki BRI'ya alternatif oluşturabilecek bir girişim olarak görülmekte ve Çin'in bölgedeki artan etkisine bir denge unsuru olarak konumlandırılmaktadır. (Independent Türkçe, 2024)

ABD de benzer bir düşünceye sahiptir. Küresel mücadelede rakip olarak gördüğü Çin'in güçlenmesini istemeyen ABD, IMEC'i BRI'ye karşı bir rekabet aracı olarak görmektedir. Çünkü BRI, Çin'in, özellikle ABD'nin geleneksel olarak önemli etkiye sahip olduğu bölgelerde ekonomik ve jeopolitik erişimini genişletmesine olanak tanımaktadır. Kızıldeniz'in hayati su yolları ile Hürmüz Boğazı arasında ideal bir konuma sahip olan enerji zengini Körfez bölgesi, Washington ile Pekin arasında kritik bir rekabet bölgesidir. Suudi Arabistan ve BAE bu perspektifi paylaşmasa da IMEC Washington'a, Pekin'in Körfez bölgesinde hızla gelişen etkisini dengelemek için çok önemli bir fırsat sunmaktadır. ABD'nin önemli müttefiklerinden Avrupa Birliği ve Hindistan'ın IMEC'e dâhil olması, bu projeyi daha da anlamlı kılmakta; Körfez ülkeleriyle daha fazla koordinasyon ve iş birliğini mümkün kılarak ABD'nin Çin'in bölgedeki etkisine karşı daha etkili bir tutum almasına zemin hazırlamaktadır. Projenin yalnızca imzacı ülkelerle sınırlı kalmaması, aynı zamanda Mutabakat Zaptı'na taraf olmayan İsrail ile Ürdün arasında da bir bağlantı kurulmasının hedeflenmesi dikkat çekicidir. Bu bağlamda IMEC'in, İsrail ile Bahreyn, Fas, Sudan ve BAE arasında imzalanan İbrahim Anlaşmaları üzerine inşa edilmesi planlanmaktadır. Projenin temel amacı, bir

yandan ABD liderliğinde BRI'ye alternatif bir yapı sunmak; diğer yandan ise İsrail ile Arap ülkeleri arasında yeni bir sinerji ve diplomatik açılım yaratmaktır. (Independent Türkçe, 2024)

On yıllık bir avantajı sahip olan BRI'nin aksine IMEC henüz başlangıç aşamasındadır. Merkezî karar alma mekanizmasından yararlanan BRI'den farklı olarak IMEC'in çok ülkeli yapısı karar almayı yavaş ve karmaşık hâle getirme riskiyle karşı karşıyadır. Aynı zamanda IMEC'in tek yönlü (Hindistan'dan Avrupa'ya), BRI çok yönlüdür. IMEC her birinin kendi çıkarları, öncelikleri ve bürokratik süreçleri olan yaklaşık 20 ülkeyi kapsarken, BRI Çin merkezlidir.

5. 7 Ekim 2023 Kırılması

7 Ekim 2023 tarihinde başlayan Hamas-İsrail çatışması ve sonrasında gelişen olaylar —savaşın Lübnan'a sıçraması, Hizbullah'ın ağır kayıplar vermesi ve nihayetinde Esed rejiminin devrilmesi— yalnızca İsrail'in güvenlik stratejilerinin sonucu olarak değil, aynı zamanda bölgede süregelen koridor rekabetinin bir yansıması olarak da değerlendirilmelidir. İsrail ile Suudi Arabistan arasında kurulması planlanan ilişkiler, IMEC projesinin başarısı açısından kritik bir role sahiptir. Bu iki ülke arasındaki diplomatik yakınlaşma, 7 Ekim öncesinde ciddi ilerleme kaydetmiş olsa da çatışmalar sonrasında dondurulmuş; ancak tamamen kesilmemiştir. Orta Doğu'da ekonomik koridor projelerinin önünü tıkayan pek çok unsur vardır. Mevcut girişimler, bölgedeki siyasi istikrarsızlıkları ve derinleşen gerginlikleri çözmede yetersiz kalmaktadır. Bu engeller arasında; İsrail-İran gerilimi, İsrail'in Gazze'deki askeri operasyonlarının ABD öncülüğündeki Arap-İsrail yakınlaşmasını sekteye uğratması, Suudi Arabistan ile İran arasındaki güç mücadelesinin tırmanması ve Arap devletleri arasında süregelen sınır ihtilafları sayılabilir. Ayrıca IMEC örneğinde olduğu gibi, Mısır, Irak, Umman ve Türkiye'nin dışlanma kaygıları taşıması ya da Suudi Arabistan ve BAE'nin IMEC ve BRI projelerine katılımlarına rağmen kendi politikalarını sürdürme eğiliminde olmaları da göz ardı edilmemelidir. Gerek IMEC gerekse BRI kapsamında olsun, Orta Doğu

merkezli bir kıtalar arası ticaret koridorunun hayata geçirilmesi hâlâ büyük zorluklar barındırmaktadır. (Karaoğlu, 2025)

İsrail ile İran arasında süregelen çatışma, bölgesel istikrar için açık ara en ciddi tehdit olmaya devam etmektedir. 7 Ekim sonrasında yaşanan gelişmelerin Lübnan, Suriye ve Yemen'e sıçraması, Orta Doğu'daki ana ticaret yollarının güvenliği açısından kaygı verici bir belirsizlik yaratmıştır. Bu da ekonomik koridor projelerinin hayata geçirilmesinde ciddi engeller oluşturmaktadır. Özellikle BRI açısından bakıldığında, Tahran ile Riyad arasındaki gerilimin artması, ulaştırma ağlarının sekteye uğraması ve taşımacılıkta belirsizliklerin ortaya çıkması muhtemeldir. Çin her ne kadar İran ile Suudi Arabistan arasında diplomatik bir yakınlaşmayı teşvik etmiş olsa da Tahran'ın süregelen nükleer programı ve Yemen'deki istikrarsızlık, yatırım kararlarını ve iş birliklerini olumsuz etkileyerek, altyapı projelerinde gecikmelere neden olabilecek riskler barındırmaktadır. IMEC'in mevcut durumu da benzer karmaşıklıkları yansıtmaktadır. ABD, bu girişimi İsrail ile Arap ülkeleri arasında barış ve normalleşme sürecini desteklemek amacıyla konumlandırmıştır. İsrail ile Suudi Arabistan arasındaki ilişkilerin normalleşmesine dair ilk olumlu sinyaller alınmış olsa da, 7 Ekim'de başlayan Hamas-İsrail savaşı bu süreci sekteye uğratmış, müzakerelerin askıya alınmasına ve IMEC'in geleceği hakkında ciddi kuşklar doğmasına neden olmuştur. Filistin devletinin kurulmasına yönelik temel konularda fikir birliğinin sağlanamaması ve savaşın genişleme riski, bölge açısından ve ekonomik koridor projeleri özelinde ciddi sorunlar oluşturmaktadır. IMEC Mutabakat Zaptı, uygulamaya dair somut detayları içermemekte olup, 9 Eylül 2023 tarihinde düzenlenen G20 Zirvesi sonrasında 60 gün içinde "zaman çizelgeleri ve uygulama planı geliştirme" amacıyla bir toplantı yapılması öngörülmüştür. Ancak Gazze'de patlak veren çatışmalar nedeniyle imzacı ülkeler bu toplantıyı gerçekleştirememiştir. (Karaoğlu, 2025)

Savaşın etkisiyle bölgede İsrail karşıtı eğilimlerin güçlenmesi, İsrail ile Arap ülkeleri arasında yeni ekonomik ve diplomatik iş birliklerinin kurulmasını daha da zorlaştıracaktır. IMEC projesini zayıflatabilecek bir diğer önemli unsur ise, stratejik

konumları itibarıyla ekonomik koridorlar açısından büyük öneme sahip olan Mısır, Irak, Umman ve Türkiye gibi ülkelerin büyük ölçüde sürecin dışında bırakılmasıdır. Bu bağlamda Türkiye'nin, Kalkınma Yolu Projesi ile kendi stratejik cevabını ortaya koyması dikkat çekicidir. Tüm bu gelişmeler, özellikle Orta Doğu gibi kırılgan bölgelerde ekonomik koridor projelerinin birçok karmaşık jeopolitik engelle karşı karşıya kaldığını ortaya koymaktadır. Bu tür girişimler, bölgeler arası bağlantıları güçlendirmeyi ve ticaret, hizmet ve insan hareketliliğini artırmayı hedeflese de; ters etkiler doğurma riski her zaman mevcuttur. Sınır anlaşmazlıkları içeren ya da hassas bölgeleri kapsayan projeler, egemenlik ve toprak bütünlüğü konusunda kaygılara neden olabilmekte; ekonomik kazançların eşit dağılmaması ise mevcut gerilimleri derinleştirme potansiyeli taşımaktadır. (Karaoğlu, 2025)

6. Suriye'nin Jeopolitik Önemli ve 8 Aralık Devrimi

Suriye jeopolitik ve jeostratejik açıdan önemli bir kavşakta yer almaktadır. Suriye, jeopolitik konumu nedeniyle tarih boyunca küresel güçlerin ilgisini çeken bir ülke olmuştur. Orta Doğu'da önemli bir noktada yer alan Suriye, farklı küresel ve bölgesel dinamiklerin kesişim noktasında bulunmaktadır. Ülke; Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kesiştiği bir bölgede yer almakta, Akdeniz'e kıyısı olması, deniz ticareti açısından da önemini artırmaktadır. Ayrıca Türkiye, Irak, Ürdün, Lübnan ve İsrail gibi ülkelerle kara sınırına sahiptir ve bu durum, Suriye'yi bölgesel politikaların merkezine yerleştirmektedir. (Wimmen, 2018, s. 62) Suriye, dünyanın en önemli enerji havzalarından biri olan Ortadoğu coğrafyasında yer almaktadır. Enerji güvenliği kapsamında değerlendirildiğinde hem enerji arz güvenliği hem enerji talep güvenliği hem de enerji nakil hatlarının güvenliği ön plana çıkmaktadır. (Kalkan, 2020) Bu kapsamda değerlendirildiğinde Suriye kendi petrolünü üreten bir devlet olmakla birlikte komşu ülkelerden de petrol ithalatı yapmaktadır. Ayrıca sahip olduğu jeopolitik konumdan kaynaklı da enerji nakil hatları açısından stratejik bir yerde bulunmaktadır. (The International Energy Agency, 2022)

Diğer taraftan ABD ve Batılı ülkeler için İsrail'in güvenliği açısından kritik bir ülkedir. Sıcak denizlerde faaliyet göstermeyi her daim önemseyen Rusya'nın

Akdeniz kıyısı Tartus ve Lazkiye'de askeri üslerinin bulunması, Suriye'de Esed rejiminin desteklenmesinde önemli bir gerekçe olmuştur. Keza İran da, Lübnan'daki müttefikli Hizbullah'a kara bağlantısı sağlaması açısından Esed rejiminin düşmemesi için yoğun çaba sarf etmiştir. (Ostovar,2018, s.88) Çin de Orta Doğu'daki ekonomik projeleri kapsamında Suriye'yi bir yatırım alanı olarak değerlendirmekte bu açıdan Suriye'deki gelişmeleri sessiz ama yakından izlemektedir. Türkiye açısından da güney sınırında terör devletini engellemek, güvenliğini sağlamak ve mülteci akımını yönetmek için Suriye jeopolitik olarak çok önemli bir ülkedir. 2011'de başlayan iç savaş, Suriye'yi bölgesel ve küresel güçlerin çekişme sahasına dönüştürmüştür. Bu savaşın uzun sürmesinde üstte bahsettiğimiz jeopolitik durum da etkili olmuştur. Suriye, sahip olduğu stratejik konum, enerji yollarındaki rolü ve bölgesel-küresel güçlerle olan ilişkileri nedeniyle Orta Doğu'daki en önemli jeopolitik ve jeoekonomik merkezlerden biri olarak kabul görmektedir. (Wimmen, 2018, s. 63)

Bu nedenle, Suriye'deki gelişmeler sadece bölgesel aktörleri değil, küresel güçleri de yakından ilgilendirmektedir. 8 Aralık Devrimi de bu açıdan önemlidir. Suriye'deki rejim değişikliği aynı zamanda Rusya'nın Orta Doğu'daki nüfuzu açısından da büyük bir yenilgiye işaretler; çünkü Suriye, özellikle Esed hanedanlığı (1971-2024) döneminde önemli Rus deniz üslerine ev sahipliği yaparak onlarca yıl Moskova'nın bölgedeki kilit müşterisi olmuştur. Rusya'nın büyük güç emelleri açısından Suriye'deki askeri üslerinin stratejik önemine rağmen, Rusya'nın Suriyeli yandaşının yardımına koşma yeteneği, Ukrayna'ya karşı yürüttüğü savaş nedeniyle ciddi şekilde sekteye uğramıştır. Moskova'nın 2024'te ortağına yardım etme yeteneği, Rusya'nın yıkıcı bombalama kampanyasının Arap Baharı isyanı sırasında Esed rejimini çökmekten kurtardığı 2015 yılına göre çok daha sınırlı kalmıştır. Bir anlamda Rusya 10 yıl önce kurtardığı Esed rejimini enerjisini Ukrayna hattına verdiği için ayakta tutamamıştır. Yeni Suriye'deki gelişmeler küresel ve bölgesel jeopolitiği derinden etkileyecek potansiyele sahiptir. (Cantone, 2025)

7. Türkiye - Suriye İlişkilerinin Jeopolitik Boyutu

8 Aralık'tan dört gün sonra 12 Aralık'ta MİT Başkanı İbrahim Kalın'ın, 22 Aralık'ta ise Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın iki haftadan kısa bir süre içinde Şam'a yaptığı ziyaretler, Türkiye'nin Suriye'ye verdiği önemin önemli bir göstergesidir. Akdeniz, her zaman rekabetlerin, değişen ittifakların ve hesaplanmış risklerin bir sahnesi olmuştur. Ankara'nın Suriye'nin yeni hükûmetiyle olası bir münhasır ekonomik bölge (MEB) anlaşması duyurusu, Türkiye'nin Libya Ulusal Mutabakat Hükûmeti (UMH) ile 2019'da imzaladığı deniz paktını yansıtmaktadır. Daha önceki bu anlaşma, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de bir dayanak noktası elde etmesine ve bölgesel dinamikleri kendi lehine yeniden şekillendirmesine olanak tanımıştır ve oyun değiştirici bir hamle olmuştur. Ankara, bugün Suriye'de benzer bir strateji izlemekte, karada yaptığı gibi denizde de güçlü, jeopolitik bir aktör olmaya çalışmakta ve ekonomik ve politik destek vaadini kullanarak kendisini Suriye'de önemli bir oyuncu olarak konumlandırmaktadır. Bu paralel manevralar, Ankara'nın Libya ve Suriye'yi Akdeniz'deki jeopolitik stratejisinin birbirine bağlı sütunları olarak görme konusundaki daha geniş jeopolitik vizyonunun altını çizmektedir. (Badi& al-Jabassini, 2025)

Bu jeopolitik stratejinin merkezinde Türkiye'nin hedeflerine ulaşmak için askerî müdahaleleri, siyasi anlaşmaları ve ekonomik araçları kullanma eğilimi yer almaktadır. Türkiye 2019'da Libya'daki hamleleri yoluyla kritik bir zemin temin etmiştir. Bu, Ankara'nın kendi bakış açısından deniz yetki alanlarını yeniden tanımlayan ve Yunanistan, GKRY, Mısır ve İsrail'in iddialarına meydan okuyan bir MEB anlaşması müzakere etmesine olanak sağlamıştır. Anlaşma yalnızca ekonomik bir hamle değildir; Akdeniz'de rakipleriyle kara suları ve enerji kaynakları konusunda yüzleşmek için jeopolitik olarak stratejik bir hamle olmuştur. Beş yıl sonra Ankara, Suriye'nin yeni hükûmetiyle denizdeki iddialarını Doğu Akdeniz'e daha da genişletecek bir MEB anlaşması yapma imkânına sahip olmuştur. (Badi& al-Jabassini, 2025)

Suriye'de Türkiye'nin operasyonları, öncelikle DEAŞ'ı ortadan kaldırma ve Suriye'nin kuzeyinde bir terör devletini engellemeye yönelik hamleler neticesinde

şekillenmiştir. Ancak, Beşar Esed'in devrilmesi ile Ankara yaklaşımını yeniden kalibre ederek ekonomik ve jeopolitik çıkarlarını güvenlik hedefleriyle birleştirmiştir. Suriye ile bir MEB anlaşması olasılığı, 2019 Libya Mutabakatı'nın dinamiklerini yansıtmaktadır. Böyle bir pakt deniz kazanımları sağlama ve Türkiye'nin bölgedeki etkisini derinleştirme potansiyeli sunmaktadır. Ancak riskleri de beraberinde getirmektedir. Yunanistan, GKRY ve diğer Avrupa güçlerinin böyle bir anlaşmayı yasa dışı ve istikrarsızlaştırıcı bir hareket olarak görmesi, bölgesel dinamikleri daha da kutuplaştırması ve enerji ve egemenlik konusundaki anlaşmazlıkları yoğunlaştırması muhtemeldir. Türkiye'nin Suriye'deki bütüncül yaklaşımı, stratejilerini hareket alanları arasında entegre etme ve birbiriyle bağlantılı politikalar aracılığıyla etkisini artırma konusundaki daha büyük jeopolitik stratejilerini yansıtmakta, Türkiye'nin Suriye'de deniz kazanımları elde etme politikaları, Libya anlaşmasının başarılarına dayanmaktadır. Türkiye, Libya ve Suriye'deki stratejilerini uyumlu hâle getirerek, her iki alanda da etkisini sağlamlaştırmayı ve nüfuzunu artırmayı amaçlamaktadır. Bu stratejik yaklaşım, Ankara'nın Akdeniz'de vazgeçilmez bir aktör olarak konumlanma çabasının altını çizmekte, taktiksel manevraları daha geniş jeopolitik kazanımlara dönüştürmeyi hedeflemektedir. (Cantone, 2025)

Bununla birlikte Türkiye, Suriye'yi istikrara kavuşturmak için Katar ile iş birliği halinde bağlantı yollarını canlandırmak ve Suriye'yi Körfez, Avrupa ve Akdeniz ülkeleri arasında merkez haline getirmeyi de düşünmektedir. Bölgede karayolu alt yapısı, AB'nin komşuluk politikasının iki temel unsuru olan bölgesel entegrasyon ve ticaret bakımından katalizör olarak hayati önem taşımaktadır. Keza limanların, havaalanlarının, demiryollarının ve köprülerin yeniden inşası için de Türkiye önemli bir aktör olacağını düşünmektedir. Körfez ile Akdeniz arasındaki konumu nedeniyle Suriye, Körfez bölgesi ile Akdeniz arasındaki bir dizi bağlantının merkezi haline gelerek Türkiye'nin jeoekonomik hedeflerini gerçekleştirmesine yardımcı olabilecektir. Katar ve diğer Körfez ülkelerinden ekonomik ve mali ortaklık ile bu projelerin sağlanması hedeflenmektedir. Ayrıca Esed rejiminin devrilmesi,

Katar ile Avrupa arasında Suriye'den geçecek bir doğal gaz boru hattı projesi fikrini yeniden gündeme getirmiştir. Avrupa Birliği ülkelerini Rus doğal gazına olan bağımlılıktan kurtarma potansiyeli olan bu proje Suriye'nin jeopolitik önemi daha da artacaktır. (Cantone, 2025)

Katar, yaklaşık 250 milyar metreküp doğal gaz rezerviyle küçük bir ülke olmasına rağmen, doğal gaz rezervleri bakımından dünyanın üçüncü büyük ülkesidir. Katar uzun yıllardır doğal gazının bir kısmını Avrupa ve diğer Arap ülkelerine ihraç etmeyle ilgilenmektedir. Katar'ın doğal gaz ihracatı hayalinin ilk etabı 2004 yılında başlatılmıştır. Katar, Birleşik Arap Emirlikleri ve Umman'ı birbirine bağlayacak 370 kilometrelik bir gaz boru hattı inşa edilmesi düşünülmüştür. Diğer taraftan Katar, 2009 yılında Katar-Türkiye Doğal Gaz Boru Hattı ile gaz ihracat projesini genişletme kararı almıştır. Burada Suudi Arabistan, Ürdün ve Suriye üzerinden Türkiye'ye ulaşacak bir doğal gaz boru hattı, Nabucco boru hattına bağlanarak Avrupa'ya gaz ulaştırılması hedeflenmiştir. Şu anda Katar'dan Türkiye'ye doğrudan doğal gaz taşıyan işleyen bir boru hattı bulunmamaktadır. Ancak Suriye'deki 8 Aralık Devrimi ile birlikte bu proje tekrar gündeme gelmiştir. Türkiye Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar, Suriye'nin toprak bütünlüğü ve istikrara kavuşması halinde projenin yeniden başlatılabileceğini söylemesi de önemlidir. (Valensi, 2025)

Katar'ın gazı şu anda Avrupa pazarlarına ancak sıvılaştırılarak (LNG) ve deniz yoluyla taşınarak ulaşabilmektedir. Bu hat hacmi kısıtlayan ve maliyetleri önemli ölçüde artıran bir rotadır. Önerilen boru hattı, Katar'ı Türkiye'deki dağıtım terminalleri aracılığıyla doğrudan Avrupa enerji piyasalarına bağlayacak hattır. Bu çözüm, doğal gazın yurt dışına taşınmasında en ucuz seçenek olduğundan, 2009 yılında Suriye'ye, buradan da Türkiye ve Avrupa'ya ulaşacak bir doğal gaz boru hattı inşa edilmesi yönünde bir teklifte bulunulmuştur. Ancak Suriye'nin o dönemki Devlet Başkanı Beşar Esed bu öneriyi reddetmiştir. Esed'in temel motivasyonu dünyanın en büyük gaz tedarikçisi Rus müttefikleriyle iyi ilişkilerini sürdürmek

olmuştur. Zira Avrupa Birliği'nin 2021 yılındaki toplam doğal gaz ithalatının yüzde 40'ı Rus doğal gazına aittir. (Cantone, 2025)

Katar-Türkiye arasında bir doğal gaz boru hattı projesi, küresel enerji piyasalarında jeopolitik olarak pek çok fırsat yaratacaktır. Özellikle Orta Doğu'dan Avrupa'ya enerji transferinde stratejik bir koridor olma özelliği taşıyan Türkiye'nin, küresel enerji piyasalarında önemli bir oyuncu olma potansiyeli bulunmaktadır. Bunun yabancı yatırım çekmesi ve jeopolitik etki sağlaması beklenmektedir. Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, 22 Aralık 2024'te Şam'ı ziyaret ettiğinde, Türkiye'nin Suriye'nin enerji ve ulaştırma altyapısının yeniden inşasına destek vereceğini vurgulamıştır. Fidan, Suriye'nin Cumhurbaşkanı Ahmed el Şara ile yaptığı görüşmede, Suriye'de istikrarın önemini vurgulayarak, savaştan harap olmuş ülkeye yönelik tüm uluslararası yaptırımların kaldırılması çağrısında bulunmuştur. Suriye'nin çağrıya uyması halinde iki ülke arasındaki enerji iş birliği önemli ölçüde kolaylaşacaktır. Avrupa ülkeleri onlarca yıldır, Sovyet döneminden kalma bir iletim hattıyla Ukrayna üzerinden iletilen Rus gazına bağımlı durumdadır. (al-Hababbeh, 2025) Ancak Rus devlet şirketi Gazprom ile Ukrayna arasında 2019 yılında imzalanan beş yıllık Moskova-Kiev anlaşmasının 31 Aralık 2024'te sona ermesinin ardından Rus enerji şirketi Gazprom, Ukrayna üzerinden Avrupa'ya doğal gaz ihracatının durdurulacağını duyurmuştur. Ukrayna, Rus gazının sürekliliğini garanti altına alması gereken anlaşmayı uzatmayı da reddetmiştir. Ukrayna Enerji Bakanı German Galuşenko, 2025 1 Ocak'ta yaptığı açıklamada, "Rus gazının geçişini durdurduk. Tarihi bir olaydır. Rusya pazarlarını kaybedecek ve ekonomik kayıplar yaşayacak. Avrupa, Rus gazından vazgeçme kararı aldı." ifadelerini kullanmıştır. (VOA Türkçe, 2025)

2021 yılında Avrupa Birliği ülkelerinin kullandığı gazın yaklaşık yüzde 40'ını Rusya tedarik etmiştir. Özellikle İtalya, Almanya ve bazı Orta Avrupa ülkeleri Rusya'ya bağımlı durumdadır. Ukrayna'daki savaşın ardından Avrupa Komisyonunun hedefinin Rus gazına olan bağımlılıktan tamamen kurtulmak olması gerektiği ortaya çıkmıştır. Brüksel'den yayımlanan rakamlara göre Avrupa

Birliği'nin 2023 yılındaki toplam gaz ithalatının yaklaşık yüzde 15'i Rus gazıyla karşılanacaktır. Katar ile Avrupa arasında yeniden canlandırılacak bir doğal gaz boru hattı projesi, Avrupa Birliği ülkelerinin Rus gazına olan bağımlılığını önemli ölçüde azaltma imkanına sahiptir. Küresel doğal gaz ihtiyacının artmasıyla birlikte, Suriye üzerinden teslim edilecek Katar gazı Avrupa kıtasında çok popüler hale gelecektir. Zira Katar, Avrupa'ya Rusya'dan daha düşük fiyatlarla gaz tedarik edebilecektir. Bu durum Ukrayna-Rusya savaşının gidişatını ve dolayısıyla da küresel jeopolitiği değiştirecek önemli bir aşama olabilme potansiyeline sahiptir. Bu bakımdan Suriye'deki 8 Aralık Devrimi enerji piyasaları penceresinden de bakıldığında küresel siyaseti oldukça etkileme olanağına sahiptir. (al-Hababbeh, 2025)

Sonuç

Tarihçiler sık sık bir ülke veya bölge üzerinde büyük bir etkiye sahip tarihi olayları, “tarihsel dönüm noktaları” olarak belirtmektedir. Bu olaylar, “bir bölgenin tarihi gidişatını” yeniden ve genellikle de tamamen beklenmedik bir şekilde belirleyen olaylardır. 7 Ekim 2023 de Orta Doğu tarihi için önemli bir tarihsel dönüm noktasıdır. 7 Ekim sonrası bölgede yaşananlar Orta Doğu'yu beklenmedik şekillerde yeniden şekillendiren şok dalgaları da yaratmış, güçlü ittifaklar altüst olmuştur. Uzun süredir yerleşik "kırmızı çizgiler" aşılmış, statükolar bozulmuştur. 7 Ekim 2023 sürecini, sonrasında Orta doğu coğrafyasında yaşanan diğer krizleri başarılı bir şekilde analiz edebilmek için ABD ile Çin arasındaki jeopolitik koridorlar rekabetini iyi okumak ve anlamlandırmak gerekmektedir. Bu açıdan 8 Aralık Suriye Devrimi'ni bu koridorlar rekabetinden ayrı düşünmek olanaksızdır.

Koridorlar inşa etme; tüm dünyada etkili olan küreselleşmenin ve kapitalizmin jeopolitik, jeoekonomik ve sosyo-mekansal tezahürlerinin bu yüzyılda yeniden yapılandırılmasıdır. Orta Doğu ve özelinde Suriye, devam eden bu süreçte kritik bir jeostratejik konuma sahiptir. ABD ile Çin küresel rekabetlerini bu hayati ama oldukça sorunlu ve çatışmalarla dolu bölgeye genişletmeye ve Orta Doğu'nun merkezî bir rol oynadığı geçmiş dönemlerin bağlantılarını yeniden canlandırmaya çalışmaktadır. Suriye'de 8 Aralık Devrimi'ni jeopolitik dinamikleri ve gelişmeleri

göz ardı ederek analiz etmek doğru değildir. Ukrayna-Rusya savaşı ile ABD-Çin arasındaki jeopolitik mücadelenin bir diğer tezahürü Suriye'de yaşanmıştır. Suriye'nin Doğu Akdeniz'deki önemli konumu ve Katar gazının Avrupa'ya Suriye üzerinden aktarılması bakımından Suriye önemli bir yapıtaşdır. Bu bakımdan 8 Aralık Devrimi'nin jeopolitik olarak sebep ve sonuçlarını bu parametreler ışığında değerlendirmek gerekmektedir.

Kaynakça

- Anadolu Ajansı. (2025, Ocak 24). Hindistan'ı Orta Doğu ve Avrupa'ya bağlayacak koridor için AB ve 7 ülke, mutabakat zaptı imzaladı. Anadolu Agency. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/hindistan-i-orta-dogu-ve-avrupaya-baglayacak-koridor-icin-ab-ve-7-ulke-mutabakat-zapti-imzaladi/2987980>
- Al-Hababbeh, O. (2025). Information, Kan arabisk gas erstatte den russiske? Bibliotek.dk. https://bibliotek.dk/materiale/kan-arabisk-gas-erstatte-den-russiske-_osama-al-hababbeh/work-of:870971-avis:140199745?
- Badi, E., & al-Jabassini, A. (2025, Şubat 24). Turkey's Syria and Libya strategies add up to a Mediterranean power play. Atlantic Council. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/turkey-syria-libya-strategy-mediterranean-power-play/>
- Cantone, S. (2025, Ocak 10). Syria's road ahead: How transport infrastructure could be the key to stability. Euronews. <https://www.euronews.com/2025/01/10/syrias-road-ahead-how-transport-infrastructure-could-be-the-key-to-stability>
- Cengiz, S. (2025, Ocak 24). Türkiye's strategic approach to the Middle East. Arab News. <https://www.arabnews.com/node/2587732>
- Hacaoğlu, S , Kozok , F. (2025, Şubat 6). Turkey seeks military bases to gain edge in post-Assad Syria. Bloomberg. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-02-06/turkey-weighs-military-bases-in-syria-to-gain-edge-after-assad-fall?srnd=undefined>
- Independent Türkçe. (2025, Şubat 24). Hindistan'ı Avrupa'ya bağlayacak koridor hakkında bilinenler. Independent Türkçe. <https://www.indyrturk.com/node/660456/d%C3%BCnya/hindistan%C4%B1-avrupaya-ba%C4%9Flayacak-koridor-hakk%C4%B1nda-bilinenler>
- Kalkan, D. (2020). Soğuk Savaş Dönemi Sonrası Türk Dış Politikasında Enerji Güvenliği ve Azerbaycan. Sonçağ Yayınları.
- Karaoğlu, O. (2025, 23 Ocak). October 7 earthquake opens different fronts in the Middle East. Dış Politika Enstitüsü. <https://foreignpolicy.org.tr/october-7-earthquake-opens-different-fronts-in-the-middle-east/>
- Karaoğlu, O. (2025, Ocak 23). Küresel jeopolitik rekabet: 7 Ekim'den Esed'in devrilmesine. Fokus Plus. <https://www.fokusplus.com/odak/kuresel-jeopolitik-rekabet-7-ekimden-esedin-devrilmesine>
- Karaoğlu, O. (2024). Jeopolitik istihbarat. KDY Yayınları.

- Nar, M. Ş. (2014). Yapısalcılık Kavramına Antropolojik Bir Yaklaşım: Levi-Strauss ve Yapısalcılık, Antropoloji Dergisi, Sayı 27, 29-46. https://doi.org/10.1501/antro_0000000225
- Mearsheimer, J. J. (2001). The tragedy of great power politics. W. W. Norton & Company.
- Ostovar, A. (2018). Sectarianism and Iranian foreign policy. In Beyond Sunni and Shia (ss. 71–90). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780190876050.003.0005>
- Solomon, E. (2025, Ocak 18). How the Oct. 7 attacks transformed the Middle East. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2025/01/18/world/europe/israel-hamas-oct-7.html>
- Reuters. (2025, Ocak 19). Why Turkey is so influential in post-Assad Syria? Reuters. [https://www.reuters.com/world/middle-east/why-turkey-is-so-influential-post-assad-syria-2025-01-19/]
- The Economist. (2025, Ocak 21). How Turkey plans to expand its influence in the new Syria. The Economist. <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2025/01/21/how-turkey-plans-to-expand-its-influence-in-the-new-syria>
- The International Energy Agency. (2022). Syria Report. <https://www.iea.org/countries/syria/energy-mix>
- Valensi, C. (2025). Syria: A new era? The Institute for National Security Studies (INSS). <https://www.inss.org.il/publication/syria-new-era/>
- Walt, S. M. (1987). The origins of alliances. Cornell University Press.
- Waltz, K. N. (1979). Theory of international politics. Addison-Wesley Publishing Company.
- Wimmen, H. (2018). The sectarianization of the Syrian war. In Beyond Sunni and Shia (ss. 51–70). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780190876050.003.0004>
- VOA Türkçe. (2025, Ocak 1). Rus gazının Ukrayna üzerinden Avrupa'ya ihracatı transit anlaşmasının sona ermesiyle durduruldu. VOA Türkçe. <https://www.voaturkce.com/a/rus-gazinin-ukrayna-uzerinden-avrupa-ya-ihracati-transit-anlasmasinin-sona-ermesiyle-durduruldu/7920735.html>

Extended Abstract

October 7, 2023, is a significant turning point in Middle Eastern history. Hamas' cross-border raid on October 7, 2023, triggered a war that left Gaza in ruins at the hands of Israel. It also sent shockwaves that reshaped the Middle East in unexpected ways. Powerful alliances were disrupted. Long-established "red lines" were crossed. The Assad regime in Syria collapsed on December 8, 2024. For nearly 13 years, the Assad family, with the help of Russia, Hezbollah, and Iran, largely suppressed the Arab Spring uprisings against his family's five decades of rule. However, while Moscow focused on its war in Ukraine and Iran and Hezbollah were reeling from Israeli attacks, the opposition saw an opportunity with the uprising led by Hayat Tahrir al-Sham (HTS). It advanced rapidly in Syria and overthrew the government within days. The harshest aftershocks of the October 7 earthquake destroyed the regime in Syria. It is not possible to evaluate this situation in Syria separately from the geopolitical struggle taking place in the global and regional arena. This situation signals a change in the political and military landscape of Syria. HTS's capture of Damascus was the result of a combination of circumstances that prepared an important ground for it. The ongoing war with Israel has weakened Iran and especially its proxies (Hezbollah and Hamas) in an unprecedented way, significantly reducing their presence in Syria and allowing the

opposition to advance rapidly. Russia, which is busy with the war in Ukraine, has reduced its presence and intervention in Syria. Having witnessed the collapse of the Syrian army, Moscow has concluded that saving the Assad regime would be futile. Meanwhile, the cracks in the trust of the Syrian political and military elite in the regime have paved the way for Assad's rapid fall. Turkey has adopted a multi-layered strategic approach in Syria. Initially focusing on diplomatic and humanitarian efforts, it later recalibrated its policy to prioritize national security through military operations and the establishment of safe zones. This policy change aimed not only to eliminate security threats but also to demonstrate that it is a geopolitically powerful actor. In doing so, Ankara has used a mix of military and diplomatic tools. Force or the threat of force is one element of the strategic approach. Türkiye's military intervention in Syria has paved the way for Ankara to deepen its role there and strengthened its hand against the influence of Iran and Russia. Ankara's Syria policy has been shaped by two main elements: Preventing a terrorist state on the border and removing the perceived threat from Turkish territory; In addition, facilitating the return of some of the 3.5 million Syrian refugees currently in Türkiye, who constitute an economic and political burden for the country. Turkey, which is also struggling with terrorist attacks organized by YPG/PYD, Al Qaeda and ISIS within its borders, aims to prevent Syria from becoming a center of terrorism. These issues are also being discussed with the new Syrian administration. Another important actor in Syria is Qatar. Like Turkey, Qatar has supported the Syrian opposition for years. However, unlike Ankara, which has sought dialogue with Assad in recent years, and other Gulf states that have tried to draw Assad into their circle of influence, Qatar has taken a determined stance rejecting diplomatic recognition of Assad. Although this stance positions Qatar as a key player in Syria, it now plays a secondary role to Türkiye in terms of influence. Qatar's stance also sets it apart from its neighbors, the United Arab Emirates and Saudi Arabia, who are still adjusting their approach to the new regime in Syria. However, it is seen that the Gulf countries also contributed to the collapse of the Assad regime. Russia, which had to withdraw most of its forces from Syria, is now focusing on protecting its two military bases (Hmeimim Air Base and Tartus Naval Base in western Syria) by seeking agreements with Turkey and the new regime. Russia still retains influence over the new government in Syria, especially through grain supplies (most of Syria's wheat imports come from Russia). Although HTS sees Russia as an enemy whose air force has been attacking the Idlib Governorate and opposition groups for years and has now granted political asylum to Assad, the pragmatic approach of the new Syrian government so far leaves room for potential cooperation between the two sides.

It can be said that the developments in Syria have also benefited Washington, especially in terms of its attitude towards Iran and Russia. After years of not having diplomatic relations with the Assad regime, the US quickly sent a delegation led by Barbara A. Leaf, Undersecretary of State for Near Eastern Affairs, to Damascus to meet with Colani. The meeting ended with the announcement that the reward promised for the killing of Colani had been lifted. Over time, the US administration may consider easing or lifting sanctions imposed on Syria under the Caesar Act, removing HTS from the list of terrorist organizations, and strengthening alliances with the new Syria, especially in the fight against ISIS and Iran. However, Donald Trump's return to the White House increases uncertainties about the level of US interest in Syria. Trump tried to withdraw American forces from Syria during his first term as president, but reversed course due to pressure from his advisors and the Pentagon. A rapid withdrawal of American forces, as he had suggested in the past, does not seem possible at this stage. The weakening of Russia and Iran in Syria also has geopolitical implications. Russia's weakening in the region is particularly critical for the US and the UK. The US and

the UK have been indirectly fighting Russia since the Ukraine-Russia war. In this context, Russia's loss of influence in Syria is seen as important for the US and the UK. The main dimension of their support for the December 8 Revolution is their desire to break Russian influence in Syria. Ahmet Shara's efforts to project a pragmatic and moderate image are also clearly evident in his statements regarding Israel. In various interviews conducted in December 2024, Shara spoke cautiously, moderately and even in a partially positive manner about Israel. For example, he promised to support the 1974 withdrawal agreement signed between Israel and Syria and argued that Syria was not interested in conflict with Israel but in rebuilding the country. Shara also stated that he would not allow Syria to be used as a base for attacks against Israel or any other country. At the same time, it called on Israel to stop its attacks in Syria and withdraw from the buffer zone, an area of approximately 235 square kilometers located on the Syrian border of the United Nations Ceasefire Observer Force (UNDOF). According to Shara, the justification for Israel's operations in Syria (the presence of Hezbollah and Iranian militias) is no longer valid. The geopolitical competition experienced in the global and regional arena has gained momentum in recent years. Trade wars also appear to be the most concrete indicator of this geopolitical competition. The idea of transforming borders into connecting points between countries and continents has attracted attention in recent years with the implementation of various projects aimed at creating economic corridors between Asia and Europe. The two most important examples are China's "Belt and Road Initiative" (BRI) and the "India-Middle East-Europe Economic Corridor" (IMEC). Although both are designed to create integrated economic networks across borders, they are unlikely to change the reality of geopolitical competition. In fact, the BRI and IMEC; The rivalry between the US and China further increases the tension between the states due to the unbalanced distribution of interests and the policies of inclusion and exclusion among the participants in both projects. In the Middle East, where both the BRI and IMEC corridors must pass, there are important regional developments, whether land or sea, and the process that started on October 7, 2023 continues with the developments in Lebanon and the subsequent overthrow of Assad.

Syria is located at the intersection of the continents of Asia, Europe and Africa, and its coastline on the Mediterranean increases its importance in terms of maritime trade. It has land borders with countries such as Turkey, Iraq, Jordan, Lebanon and Israel, which puts Syria at the center of regional politics. Although the Hamas-Israel war of October 7, 2023 and the events that followed, the spread of the war to Lebanon and the heavy blow to Hezbollah, and finally the overthrow of Assad are considered because of Israel's security policies, they should also be evaluated as part of the corridor competition we mentioned above. The establishment of relations between Israel and Saudi Arabia is of vital importance for the success of IMEC. The rapprochement process between the two countries, which was well underway before October 7, 2023, has been suspended but not interrupted.

Syria is a critical country for the US and Western countries in terms of both energy security and the security of Israel. Russia's military bases in Tartus and Latakia supported the Assad regime in Syria to be able to establish a presence in the Mediterranean. Similarly, Iran made great efforts to prevent the fall of the Assad regime in terms of providing land connections to its ally Hezbollah in Lebanon. China also evaluates Syria as an investment area within the scope of its economic projects in the Middle East and silently but closely follows the developments in Syria from this perspective. Syria is also a very important country geopolitically for Turkey in terms of preventing the terror state on its southern border, ensuring its security and managing the flow of refugees. The civil war that started in 2011 turned Syria into an area of conflict between regional and global powers. The

geopolitical situation mentioned above also played a role in the long duration of this war. Syria is one of the most important geopolitical and geoeconomic centers in the Middle East due to its strategic location, its role in energy routes and its relations with regional and global powers.

Turkey also plans to revive the connection routes in cooperation with Qatar to stabilize Syria and to make Syria a hub between the Gulf, European and Mediterranean countries. Road infrastructure in the region is of vital importance as a catalyst for regional integration and trade, two fundamental elements of the EU's neighborhood policy. Likewise, Turkey believes that it will be an important actor in the reconstruction of ports, airports, railways and bridges. On the other hand, the overthrow of the Assad regime has brought the idea of a natural gas pipeline project between Qatar and Europe, which will pass through Turkey and Syria, back to the agenda. This project, which has the potential to free the European Union countries from their dependence on Russian natural gas, will further increase Syria's geopolitical importance.